ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה ו.

לאוסו מה ס"ל. גמורת כהנים[ד] תני לה גבי פיגול לא ירצה המקריב לאוסו לא יחשב: **מולא שפיך זו מלוה עשה.** דמסתמא הכי אמר קרא מולא שפיך קיים: **משמור זו מלוה לא תעשה.** שלא תאחר כדר' אבין ר"י אילעי כל מקום שנאמר השמר פן ואל כי' [ה](מנחות דף צט:): **ועשיתם.** על כרחך מכאן לאזהרה לב"ד לכוף: **לה' אלהיך.** קרא יתירא הוא לדרשה לרבות דבר שבחובה: **כפיך זו נדבה.** קרא יתירא דרים: **יקריב אותו אל פתח אהל מועד.** יקריב אותו קרא יתירא הוא דהא כתיב כריביה יקריבנו: **חד דאמר.** עלי ולא אפרשה: **והא נדבה כתיבא.** וכקרא דכל תאחר נמי רבינן ליה בגזירה שוה: **מה לו נגנב.** אם הפרישו לאחר זמן: **משכחת לה.** דאמר ולא הפרים והוא נדבה: **כגון דאמר הרי עלי עולה על מנת.** שכשאפרישנה לא אתחייב באחריותה: **כיון דבעניינא דקרבנות כתיבא.** לבל תאחר: **עובר בעשה.** על הקרבן דכתיב ונאת שמה והבאתם: **על ולד שלמים.** שהפרים בהמה מעוברת או עיברה לאחר הקדישה: **מאוסר ומן.** שמא לא עברו עליו שמונה ימים: שהיה

מדבן עזאי נפקא דתניא[ו] בן עזאי אומר [1]אותו מה ת"ל לפי שנא' [2]לא תאחר לשלמו שומע אני אף מאחר נדרו בבל ירצה ת"ל אותו אותו בלא ירצה [3]ואין מאחר נדרו בלא ירצה אלא בך חטא ולא באשתך חטא סד"א הואיל וא"ר יוחנן ואי תימא ר' אלעזר [4]אין אשתו של אדם מתה אא"כ מבקשין ממנו ממון ואין לו שנאמר [5]אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך אימא בהאי עון דבל תאחר נמי אשתו מתה קמ"ל ת"ר [6]מוצא שפתיך זו מצות עשה תשמור זו מצות לא תעשה ועשית [7]אזהרה לב"ד שיעשוך כאשר נדרת זה נדר לה' אלהיך אלו חטאות ואשמות עולות ושלמים נדבה כמשמעו אשר דברת אלו קדשי בדק הבית בפיך [8]זו צדקה אמר מר מוצא שפתיך זו מצות עשה למה לי [9]מובאת שמה והבאתם שמה נפקא תשמור זו מצות לא תעשה למה לי מלא תאחר לשלמו נפקא ועשית אזהרה לב"ד שיעשוך למה לי מיקריב אותו נפקא דתניא[ז] [10]יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו ת"ל לרצונו הא כיצד [11]כופין אותו עד שיאמר רוצה אני [12]חד דאמר ולא אפריש וחד אפריש ולא אקריב וצריכא דאי אשמעינן אמר ולא אפריש משום דלא קיימיה לדיבוריה אבל אפריש ולא אקריב אימא [13]כל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה צריכא ואי אשמעינן אפריש ולא אקריב דקא משהי ליה גביה אבל אמר ולא אפריש אימא דיבורא לא כלום הוא צריכא ומי מצית אמרת דאמר ולא אפריש והא נדבה כתיבא ותנן [14]האי זהו נדר האומר הרי עלי עולה ואי זו היא נדבה האומר הרי זו עולה ומה בין נדר לנדבה נדר מת או נגנב חייב באחריותו נדבה מתה או נגנבה אינו חייב באחריותה אמר רבא משכחת לה כגון [15]דאמר הרי עלי עולה על מנת שאיני חייב באחריותה בפיך זו צדקה אמר רבא [16]וצדקה מיחייב עלה לאלתר מ"ט דהא קיימי עניים פשיטא מהו דתימא כיון דבעניינא דקרבנות כתיבא עד דעברי עלה ג' רגלים בקרבנות קמ"ל התם הוא דתלינהו רחמנא ברגלים אבל הכא לא דהא שכיחי עניים אמר רבא [17]כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה מיתיבי [18]העיד ר' יהושע ור' פפיים [19]על ולד שלמים שיקרב שלמים אמר ר' פפיים אני מעיד שהיתה לנו פרה של זבחי שלמים ואכלנה בפסח ואכלנו ולדה שלמים בחג בשלמא בפסח לא אקרבוה אימור דמחוסר זמן הוה אלא ולדה בעצרת היכי משהי לה ועברי עליה בעשה אמר רב זביד משמיה דרבא [20]כגון שהיה

מלות עשה ע"כ דלא כר"ע והיא דר"ל דיומא לא קיימי ומיהו לא יתכן כלל לאוקמיה דלא כר"ע דמשנה היא בפ"ק דכריתות (דף ב.) וסוגיא דשמעתא משמע בגמ' (דף ג.) דאמרי כר"ע דקתני אוב ולא קתני ידעוני [ב] ולריך למלק בהיא דר' יוחנן דלא דמיא לאחר השמר דעשה: **בפיך** זו צדקה. דכתיב יגא מפי לדקה (ישעיה מה): **יקריב** אותו מלמד שכופין בפרק [ג]נערה שנתפתתה (כתובות דף מט: וסס) מכין אותו עד שתגא נפשו והא דאיתעביד קרא הכא משום דסבלא דעתא דאין כופין כאן לפי שכתוב לרצונו וא"ת הא דתנן פרק האומר משקלי (ערכין דף כא.) מייתי מטעות ואשמות אין ממשכנין אותן מייתי עולות ושלמים ממשכנין אותן ה"ד לו מי מקמי דאתא לידי כל תאחר אפי' עולות ושלמים נמי לא ואי דעבר בכל תאחר אפי' מטעות ואשמות נמי וי"ל דלעולם נשלא עבר עליון אלא דחזינן שהוא מתעצל להביא [ד]ומוציא הוצאות חנם שלא לצורך כדי שלא יטאר בידו מה לקנות] ולהכי ממשכנין ואם אין מולאין במה למשכנו אז כופין כדקאמר הכא וא"ת ואעולות מ"ט א[(לא) בעי למשכנוי טפי ממטעות ואשמות והא בפ"ק דזבחים (דף ו.) אמר דעולות נמי מכפרים אחייבי עשה י"ל כיון דאמרינן בעלמא (יומא דף פו.) שאם עשה תשובה לא זז משם עד שמוחלין לו הרי בתשובה מתכפר ולא דמי לחטאות ואשמות[ה]: **חד דאמר ולא אפריש.** נראה לי דמשני כך שהרי הקשה מעשה ומעשוי נראה בכל חד רוצה ב' פסוקים ותרי לגמה לי ומשני לריכי בכל חד הרי קראי דמד קרא אחת גלגל אמר ולא אפרים ואקרא אחת גלגל אפרים ולא אקריב ופריך מי מלית אמרת דאמר ולא אפרים והא נדבה כתיבא ביה ותנן כו' פירושו כך ג"ל היאך מוקמת העשה והלא תעשה והעשוי אנדבה דקראי דאמר ולא אפרים הא אותן ג' עניינים עשה ולא תעשה ועשוי נראה דקאי כמו לנדר שהרי באותו קרא כתיב נדבה כדאמר לעיל נדבה כמשמעה ואין מלי היות קאי אמר ולא אפרים לנדבה הא זה איפכא מזה שהרי אמר ולא אפרים אינו אומר הרי זו אנדבה הוא כאומר הרי עלי [ו] וזה נדבה פירושה היא דאמר הרי זו ומפרים באותה שעה כדתנן איחזו וכו' ומשני משכחת לה דאמר ולא אפרים דמשמע נדר משכחת לה תרתי אפי' בנדבה כגון דאמר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה כשאומר הרי עלי הוא כמו נדר ורולה לעשות נדבה כשמבאר בו דין נדבה באומר דאינו חפץ להתחייב באחריותה [ז] אלא דמשכחת לה דאמר ולא אפרים כמו האומר הרי עלי ועל כל זאת היא כנדבה שהרי רולה שלא יתחייב באחריותה כנדבה: **איזהו** נדר. [ח]משנה היא בפ"ק (משנה א') דקינים: **על** מנת שלא אתחייב באחריותה. לא דמי לאמתא על מה שכתוב באומר: שהיה

מדבן עזאי נפקא. בסוף פ"ב דזבחים (דף כט.) פליג ר' אלעזר אבן עזאי ודרים דאותו בזבח הוא מדבר בכהן אבל רולה ליישב כאן אליבא דבן עזאי וכולה סוגיא מסיק התם כמו בשמעתין וק"ק שהרי התם דוחק ליישב מילתא דאמרים אליבא דבן עזאי וכתמורה בסוף אלו קדשים (דף כא: וסס) גבי ר' יוסי היה אומר ג' דברים משום ג' זקנים משמע דבן עזאי דמוקי היקישא דמעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה אף מעשר אינו נאכל אלא לפנים מן החומה לית ליה דאמרים וקאמר ולרבנן דמפקי ליה לטעמא אחרינא בכור שאינו נפסל משום לאכזבתה מנא להו ומיהו אין לחוש אם הש"ס הולך ומיישב בכל ענין:

אא"ב מבקשים ממנו ממון ואין [9]ו. בסוף פרק שני דזבחים (דף כט:) פי' בקונטרס ממון של גזל אבל גרמא דמיירי בנדר כדמוכח בפרק במה מדליקין (שבת דף לב: וסס) דתניא ר' נתן אומר בשון נדרים מתה משמו של אדם שנאמר אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך והא דדרים הכא בן חטא ולא באשתך חטא מיירי במשלם אח"כ אלא שעבר בכל תאחר: **זו** מצות עשה. דכתיב והיולא מפיכם תעשו (במדבר לב): **תשמור** זו מצות לא תעשה. מימה הא אמרינן בפ' המוציא דמוקי דאמר ולא אפרים ולא אקריב ולא אפריש ולא אקריב אינו אמר ולא אפריש משום דלא קיימיה לדיבוריה אבל אפריש ולא אקריב אימא [10]כל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה צריכא ואי אשמעינן אפריש ולא אקריב דקא משהי ליה גביה אבל אמר ולא אפריש אימא דיבורא לא כלום הוא צריכא ומי מצית אמרת דאמר ולא אפריש והא נדבה כתיבא ותנן [11]האי זהו נדר האומר הרי עלי עולה ואי זו היא נדבה האומר הרי זו עולה ומה בין נדר לנדבה נדר מת או נגנב חייב באחריותו נדבה מתה או נגנבה אינו חייב באחריותה אמר רבא משכחת לה כגון [12]דאמר הרי עלי עולה על מנת שאיני חייב באחריותה בפיך זו צדקה אמר רבא [13]וצדקה מיחייב עלה לאלתר מ"ט דהא קיימי עניים פשיטא מהו דתימא כיון דבעניינא דקרבנות כתיבא עד דעברי עלה ג' רגלים בקרבנות קמ"ל התם הוא דתלינהו רחמנא ברגלים אבל הכא לא דהא שכיחי עניים אמר רבא [14]כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה מיתיבי [15]העיד ר' יהושע ור' פפיים [16]על ולד שלמים שיקרב שלמים אמר ר' פפיים אני מעיד שהיתה לנו פרה של זבחי שלמים ואכלנה בפסח ואכלנו ולדה שלמים בחג בשלמא בפסח לא אקרבוה אימור דמחוסר זמן הוה אלא ולדה בעצרת היכי משהי לה ועברי עליה בעשה אמר רב זביד משמיה דרבא [17]כגון שהיה

ועשית אזהרה לבית דין שיעשון. הא מיקריב אותו לרצונו נפקא, דתניא הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ופרקינן חדא קרא בדאמר הרי עלי כך וכך ולא הפריש, שכופין אותו להפריש. ואחר שהפריש ולא הקריב שכופין אותו להקריב. והני תרתי למה לי, צריכא, דאי אשמעינן אמר הרי עלי ולא הפריש שכופין אותו, משום דלא קיימיה לדיבוריה כולי. ומי מצית אמרת דאמר ולא הפריש, והא נדבה כתיב ביה, ותנן איזהו נדר האומר הרי עלי עולה כולי. ופריק רבא כגון דאמר הרי עלי עולה על מנת שאיני חייב באחריותה. **בפיך** זו צדקה. שנאמר בי נשבעתי יצא מפי צדקה. אמר רבא וצדקה מיחייב עלה לאלתר דהא קיימי עניים. אמר רבא כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה. מיתיבי אמר רב פפיים מעידני שהיתה לנו פרה של זבחי שלמים ואכלנה בפסח ואכלנו ולדה שלמים בחג, ואמרינן בשלמא בפסח לא אקרבוה, אימור לא מלו ליה תמניא יומי, אלא בעצרת היכי משהי לה ועברי בעשה. ופריק רב זביד כגון

ז) נראה לע"ל דדייק המקריב אותו פירוש כאלו אלא אבל כל מקום וכו'.

מסורת הש"ם

ד) זבחים כט., כ) זבחים סס: סנהדרין כב., ג) [נדרים ז.], ד) יומא קו. קידושין מט: כ"ב מת. ערכין כא., ה) [חולין קלג.], ו) מגילה ח. קידוש פ"ח מ"ו חולין קלג., ז) [תמורה יח: ע"ש], ח) עדיות פ"ז מ"ו תמורה יח., ט) [תמורה סס.], י) [לו מרבה ח], כ) [עיינינן לו.], ל) [ל"ל הסיבה סא.], מ) ת"י, נ) [וע"ע חוס' כ"ב מת. ד"ה יקריבו],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה תשמור כו' את המקה הזאת בתחלין דמוקי לה ר"ע: (ב) בא"ד ולריך למלק. ג"ב וכו' בתוס' פרק המוצא תפלין מבואר החילוק: (ג) ד"ה חד כו' הא לאומר כאומר הרי עלי נדר כו' כל"ל ותיבת כזה נמחק: (ד) בא"ד להתחייב כאחריותה אלמא דמשכחת לה:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה איזהו נד"ר. משנה היא. וכונתם כזה עי' בכ"ק דף כב ע"ב תד"ה מי קתני:

הגהות מהר"י לנדא

א) בתוס' ד"ה יקריב יכו' ומעולות מ"מ נמי למסכתי כל"ל ועי' בתוס' מס' כריתות דף יב ע"א בד"ה אי דלמא:

מוסף רש"י

מבקשין ממנו ממון. ממונו שגזל (זבחים כט:) פי' כלומר מבקשים ממנו ואומר אין לו שהכל משועבדים למזונה אשתו והיא אומרת גם כן אין לו (שם) ומ"ש בשם גליון, משכבך. אשתו (שם). בפיך זו צדקה. דכתיב (ישעיה מה) יצא מפי צדקה (נדרים ז.). יקריב אותו. קרא יתירא הוא דהא כתיב כריביה קרא זכר תמים יקריבנו (קדושין ג.) ומלי למיכתב יקריבנו אל פתח אהל מועד לרצונו לפני ה' (רשב"ם ב"ב מח.). מלמד שכופין אותו. לקרים דנדר נדרו (קדושין שם) להקריב מה שנדר (ב"ב שם). איזהו נדר האומר הרי עלי עולה. ואחר כך הפרים בהמה ואמר הרי זו לנדרי אם מקה מייב באחריותה האיל ומעיקרא אלכניה אמתפיה (חולין קכט וכעי"ז מגילה ח.). נדבה האומר הרי זו עולה. ולא קינלה עליו (מגילה ח.).

עין משפט נר מצוה

כב א ב מיי' פ"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' ט ומצו לאוין שלא:
כג ג ד מיי' שם הל' יח ומצו לאוין שלא:
כד ה מיי' שם הלכה ד (ס) וס"פ מהל' נדרים הל' ב ומצו עשין קכג:
כה ו מיי' שם הלכה ו (וס"פ מהל' נדרים שם) ומצו שם:
כו ז מיי' פ"ה מהלכות מחנות עניים הל' ח טוס"ע יו"ד סי' רנו סעי' ג [רכ אלפס מאן וכ"ק פ"ד דף כ.]:
כז ח מיי' פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הל' יג ומצו עשין קכו:
כח ט מיי' פ"ד מהלכות תמורה הל' ג ומצו לאוין שמה:

תורה אור השלם

1. וְאִם הָאֹכֶל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמָיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יֵרָצֶה הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יֵחָשֵׁב לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָהּ תִּשָּׂא: ויקרא ז יח
2. כִּי תִדֹּר נֶדֶר לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ כִּי דָרֹשׁ יִדְרְשֶׁנּוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מֵעִמָּךְ וְהָיָה בְךָ חֵטְא: דברים כג כב
3. אִם אֵין לָךְ לְשַׁלֵּם לָמָּה יִקַּח מִשְׁכָּבְךָ מִתַּחְתֶּיךָ: משלי כב כז
4. מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: דברים כג כד
5. כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִּדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה: דברים יב ה
6. אִם עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן הַבָּקָר זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יַקְרִיב אֹתוֹ לְרֹצֹנוֹ לִפְנֵי יְיָ: ויקרא א ג

רבינו חננאל

ואמתי מאחר נדרו שהוא בשר ומרצה, מדבן עזאי נפקא, דתניא בן עזאי אומר כתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה, וכתיב ביה המקריב אותו, אותו בלא ירצה, כלומר, זה הפיגול הוא בלא ירצה. דדייק המקריב [ו] בכאן פירש בלא ירצה, אבל בכל מקום המקריב שהוא הזובח הוא התיב ולא הזבח. ופרקינן לא תימא כך חטא ולא בקרבנך חטא, אלא אימא בך חטא ולא באשתך חטא. פירוש בעון בל תאחר אין אשתו של אדם מתה. ת"ר מוצא שפתיך תשמור ועשית בול'. אמר מר מוצא שפתיך תשמור זו מצות עשה, למה לי והלא כבר אפיקנה מובאת שמה והבאתם שמה. תשמור זו מצות לא תעשה כדקיימא לן כל מקום שנאמר השמר פן ואל איגן אלא בלא תעשה למה לי, הא בהריא כתיב לא תאחר לשלמו.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com